

Furesøen blev flyttet til Skanderborg

Af Lennart Weber

Postkortet med de to festklædte kvinder på en bådebro, er et af årets gode fund i min samling af postkort udgivet af Fotografisk Forlag. Godt nok står der på postkortet "Ved Furesøen", som er en kendt sø i Nordsjælland: Men det skulle vise sig, at kortet reelt viste et motiv fra Skanderborg Sø.

Postkortet dukkede op, da jeg i forsommeren 2024 var i gang med at færdiggøre min bog om de fine fotografiske postkort fra Fotografisk Forlag. Bogen bliver udgivet i efteråret, og den vil omfatte en katalogisering af 550 postkort fra Fotografisk Forlag, som alle gengives i bogen.

Der er flere ting, som for 20 år siden vakte min interesse for de fotografiske postkort fra Fotografisk Forlag. Langt den største del af postkortene

med nummer 1-200 viser interessante gademiljøer i København. Ofte med sporvogne og mange mennesker, og så er fotografiet bag postkortet normalt knivskarpt. Desuden vakte design min interesse, navnlig den fine skrift og logoet med de to F-er, der står ryg mod ryg.

Fotografisk Forlag skabte forandring

Ved gennemgang af mere end 1.000 postkort fra Fotografisk Forlag blev det mere og mere tydeligt, at Fotografisk Forlag fik stor betydning for postkortmarkedet. De var først med de fine fotografiske postkort med sporvogne og mange mennesker i gaderne, og de blev fremstillet på højglans fotografisk papir.

Ved Furesøen står der på postkortet, der er udgivet af Fotografisk Forlag. Men postkortet med de to festklædte kvinder er fra Skanderborg sø.

Postkortet med de to damer på bådebroen hører ikke i til i den gruppe. Der mangler aktivitet, mennesker og trafikmidler i motivet. Men postkortet havde en anden vigtig betydning for mit bogprojekt.

Furesøen flyttet til Skanderborg

Postkortet fra Furesø har ikke noget nummer, og det er ikke fra forlagets udgivelser fra København med sporvogne og folkeliv. Så umiddelbart set var det et lidt mere normalt postkort. Fint men uden det gadeliv, der gør andre FF-kort mere interessante.

Fotografisk Forlag startede i 1907 i København, og først senere begyndte man at udgive postkort fra provinsen, og postkortet med bådebroen og teksten "Ved Furesøen" er formentlig først fremstillet omkring 1910-1912.

Bag postkortet på side 1 gemmer der sig dog en anden spændende historie - i hvert fald i forhold til min interesse for postkort fra Fotografisk Forlag. Da jeg fik kigget nærmere på kortet, fik jeg en klar fornemmelse af, at jeg havde set motivet før, og langsomt opstod der en tanke

om, hvor det var, jeg havde set billedet af de to kvinder på bådebroen.

Jeg måtte på jagt i Det Kgl. Biblioteks samling af Peter Elfelts fotografier. Hans samling på Det Kgl. Bibliotek rummer op imod 500.000 fotografier, og ca. 180.000 er nu digitaliseret og lagt frem til fri benyttelse. Samlingen er en guldgrube for alle, der interesserer sig for kulturhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning.

Johannes Christensens 112 fotografier

Efter kort tids søgning fandt jeg det, som jeg ledte efter. Fotografiet bag postkortet med de to kvinder på bådebroen lå i hoffotograf Peter Elfelts samling, og forklaringen følger her.

For flere år havde jeg været på jagt efter nogle specielle fotografier i Peter Elfelts samling, og ved et tilfælde stødte jeg ind i en gruppe med 112 prospekter, der angiveligt var optaget af fotograf Christensen, som i april 1909 havde overdraget disse fotografier til Peter Elfelt.

Fotograf Christensen er identisk med fotograf Johannes Christensen, der i 1907 startede Fotografisk Forlag og drev det indtil han i 1911 solg-

Fotograf Johannes Christensens fotografi fra Skanderborg Sø omkring 1907-1908.

te firmaet videre og rejste til Paris. Her blev han gift, fik fire børn og blev boende i Paris resten af livet. I Frankrig drev han et par store postkort-firmaer, Magenta og A. Christensen, der solgte millioner af postkort til hele verden.

I 1907-1908 havde Johannes Christensen været på rundtur i Danmark, og der har givetvis været tale om flere rejser fordelt over en længere periode. De 112 fotografier omfattede optagelser fra København, Maribo og så en lang række jyske byer. Fra Skagen og Frederikshavn i nord til Kolding og Esbjerg i syd. Men mærkelig nok ingen fra Fyn eller fra Sjælland.

Blandt fotografierne var billedet med de to kvinder på bådbroen. På dette glaspladenegativ havde Johannes Christensen omhyggeligt ridset "Skanderborg sø".

En kontakt til postkortsamlere i Skanderborg og Lokalhistorisk Arkiv for Skanderborg bekræftede to ting. Motivet var klart fra Skanderborg sø, og postkortet havde man aldrig set før.

Fotografernes byttehandel

En grundig gennemgang af Peter Elfelts erhvervsarkiv har vist, at fotograf Christensen næppe fik penge for de 112 fotografier, som han i 1909 overdrog til Peter Elfelt. Der har måske været tale om en byttehandel mellem de to fotografier.

Peter Elfelt leverede en del fotografier, som Fotografisk Forlag brugte til fremstilling af postkort, og Peter Elfelt fik til syneladende ingen betaling for disse fotografier. Blandt andet leverede Elfelt en stribe meget smukke fotografier af datidens store skuespillere, som blev udgivet på postkort.

Der skal dog tages et lille forbehold. En del protokoller fra Elfelts firma blev brændt efter hans død i 1931, så der kan være detaljer, som vi ikke i dag kan skaffe sikker viden om.

Christensens postkort

Fotograf Christensens 112 fotografier er et nærmere studie værd. De er optaget i 1907-1908 fra København og en stribe jyske byer samt Maribo, som var Johannes Christensens hjemby.

Peter Elfelts fotografi af balletdanser og skuespiller Ellen Price de Plane blev i 1907 udgivet som postkort fra Fotografisk Forlag, og Peter Elfelt fik tilsyneladende ingen betaling for fotografiet.

En stor del af de 112 fotografier kan direkte matches med de postkort, som Fotografisk Forlag udgav, og Johannes Christensen var en dygtig fotograf, som havde blik for at få gadeliv med på de fotografiske postkort.

Men der er også en del af fotografierne, hvor det indtil dato ikke er lykkedes at finde de tilsvarende postkort.

Fra en række jyske byer kendes i dag kun et eller nogle få postkort fra Fotografisk Forlag. Et eksempel er Silkeborg, hvor der p.t. kun kendes nr. 8. På Det Kgl. Bibliotek ligger der 12 fine fotografier, som Johannes Christensen optog fra Silkeborg og Himmelbjerget, og som han i 1909 overdrog til Peter Elfelt.

Silkeborg og Frederikshavn

Så der må findes flere FF-postkort fra Silkeborg, og måske kommer de frem af gemmerne når postkortsamlerne får set bogen om postkortene fra Fotografisk Forlag..

I Skanderborg optog Johannes Christensen fire fotografier, og vi har kun fundet et postkort. Så også her bør der kunne findes et par postkort mere fra Fotografisk Forlag.

Det samme gælder Skagen, Esbjerg, Vejle, Fredericia, Kolding, Viborg og Aalborg. Der må ligge flere FF-kort gemt i de lokale postkortsamlinger.

Slutteligt vil jeg nævne Frederikshavn. Johannes Christensen optog fire fotografier i Frederikshavn, men trods ihærdig eftersøgning via lokale postkortsamlere, lokalhistorisk arkiv og gennem Facebook er det ikke lykkedes at finde postkort fra Frederikshavn, der er udgivet af Fotografisk Forlag, og som matcher hans fotografier. Men de må findes et sted derude.

Johannes Christensens fotografi fra Adelgade i Skanderborg, men hvor er postkortet?

Krudttårnet i Frederikshavn. Fotografiet er fundet i Elfelt-samlingen, men hvor er FF-postkortet?

Fotografiet med de to kvinder på Himmelbjerget burde være et oplagt motiv for Fotografisk Forlag. Men hvor er kortet?